

PAAUGLIŲ IR TĖVŲ BENDRAVIMO ŠEIMOJE STIPRINIMAS – PIRMAS ŽINGSNIS Į SĖKMINGĄ PAAUGLIO RŪKYMO IR ALKOHOLIO VARTOJIMO PREVENCIJĄ: SISTEMINĖ STRAIPSNIŲ APŽVALGA

Dainora Širvytė

Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Medicinos akademija

Santrauka

Tikslas – atlikti sisteminę mokslinių straipsnių, kuriuose pateikiami rezultatai apie vaikų ir tėvų bendravimą šeimoje ir kartu leidžiamą laiką bei šių faktorių įtaką žalingai paauglių elgsenai, tokiai kaip alkoholio vartojimas ir rūkymas, analizę.

Tyrimo objektas ir metodai. Į sisteminę apžvalgą buvo įtraukti tyrimai, kuriuose pateikiami duomenys apie žalingą paauglių elgseną ir jai įtakos turinčius veiksnius, tokius kaip bendravimas šeimoje, kartu leidžiamas laikas. paieškos metu buvo naudojamos bibliografinės medicininės duomenų bazės „Ovid“ („Medline“), „PubMed“. Pagal nagrinėjamus klausimus atrinkti 2002–2012 m. publikuoti straipsniai. Duomenys buvo kaupiami ir sisteminami pagal pasirinktus požymius: tėvų bendravimą, kartu leidžiamą laiką ir su tuo susijusį rūkymo ir alkoholio vartojimą.

Tyrimo rezultatai. Tyrimais nustatyta, kad atviras, nuoširdus tėvų ir paauglių bendravimas laikomas svarbiu veiksniu, apsaugančiu paauglį nuo sveikatai žalingos elgsenos, dažniausiai pasireiškiančios rūkymu ir alkoholio vartojimu, o sutrikusio bendravimo su tėvais padariniai yra paauglių depresiškumas, savivertės stoka, suicidiniai veiksmai. Glaudūs ryšiai, sveikas atviras bendravimas ir tėvų parama ypač svarbi paauglystės laikotarpiu, kai paaugliai patiria daug fizinių ir emocinių pokyčių. Tyrimai rodo, kad paaugliai, kurių puikūs santykiai su tėvais, tikėtina, mažiau įsitrauks į įvairią rizikingą elgseną, tokią kaip rūkymas ir alkoholio vartojimas.

Išvada. Darnaus ir atviro paauglių, ypač mergaičių, bendravimo su tėvais stoka didina rūkymo ir alkoholio vartojimo riziką. Paauglių bendravimas su tėvais skiriasi tarp lyčių. Su motina abiejų lyčių paaugliai bendrauja lengviau, tačiau berniukai labiau linkę bendrauti ir kalbėtis apie jiems rūpimas problemas su tėvu, o mergaitės atviresnės su motina.

Reikšminiai žodžiai: paaugliai, rūkymas, alkoholis, šeimoje kartu leidžiamas laikas, tėvų ir paauglių bendravimas.

ĮVADAS

Šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas. Viena iš pagrindinių ir mums svarbių šeimos funkcijų yra vaikų socializacija, ugdymas ir auklėjimas, kuris yra nuolat koreguojamas ir nenutrūkstamas procesas [1]. Vis dėlto paaugliai yra pažeidžiamiausi mūsų visuomenėje, nes jie, išgyvendami intensyvių emocinių laikotarpių, linkę į ieškojimus, eksperimentavimus, piktnaudžiavimą alkoholiu ir narkotinėmis medžiagomis. Jie greičiau įsitraukia į įvairių gaujų ir blogą įtaką darančių žmonių grupes [2]. Tyrimais nustatyta, kad atviras ir nuoširdus tėvų ir paauglių bendravimas laikomas svarbiu veiksniu, saugančiu paauglį nuo

sveikatai žalingos elgsenos, dažniausiai pasireiškiančios rūkymu ir alkoholio vartojimu [3], o sutrikusio bendravimo su tėvais padariniai yra paauglių depresiškumas, savivertės stoka, suicidiniai veiksmai [4].

Į tai atsižvelgiant glaudaus tėvų ir paauglių bendravimo skatinimas yra keliamas kaip vienas svarbiausių psichotropinių medžiagų vartojimo prevencijos uždavinių [5]. Šeimoje vyraujanti darna, atvirumas, nuoširdumas ir kilusių problemų sprendimas drauge gali padėti mažinti vis labiau įsigalinčią paauglių psichotropinių medžiagų vartojimo didėjimo tendenciją. Tėvai, užimdami atviro bendradarbiavimo poziciją, visada pasiryžę besąlygiškai dalyvauti paauglio gyvenime, kartu spręsti problemas ir sunkumus, o tai ugdo jo pasitikėjimą savimi, teigiamai veikia jo savijautą [6]. Paauglys jaučiasi saugus ir mylimas, nepaisant jo gyvenime kylančių problemų. Glaudūs tarpusavio ryšiai, sveikas ir atviras bendravimas bei tėvų parama ypač svarbi paauglystės laikotarpiu, kai paaugliai

Adresas susirašinėti: Dainora Širvytė
Lietuvos sveikatos mokslų universiteto
Medicinos akademija
Eivenių g. 4, 50161 Kaunas
El. p. d.sirvyte@gmail.com

patiria daug fizinių ir emocinių pokyčių. Tyrimo duomenimis, paaugliai, kurių puikūs santykiai su tėvais, turi mažesnę tikimybę įsitraukti į rizikingą elgseną, tokią kaip alkoholio vartojimas [7].

Siekiant atsakyti į šiuos klausimus straipsnyje keltas tikslas – atlikti sisteminę mokslinių straipsnių, kuriuose pateikiami rezultatai apie paauglių ir tėvų bendravimą šeimoje ir kartu leidžiamą laiką bei šių faktorių įtaką žalingai paauglių elgsenai – alkoholio vartojimui ir rūkymui, analizę.

TYRIMO OBJEKTAS IR METODAI

Straipsnių paieškos strategija. Paieška atlikta Lietuvos sveikatos mokslų universiteto prenumeruojamose duomenų bazėse: „Pubmed“ („Medline“), „Cochrane Library“, „Lippicott Williams & Wilkins“. Pagal nagrįžiamus klausimus atrinkti 2002–2014 m. publikuoti straipsniai. Papildomai peržvelgti žurnalai „International Journal of Adolescent Medical Health“, „International Journal of Child, Youth and Family Studies“. Paieškos strategija buvo suformuota „Pubmed“, o vėliau pritaikyta kitoms duomenų bazėms. Reikšminiai žodžiai: (angl.) *adolescents, smoking, alcohol, family, parent - adolescents communication*.

Straipsnių atrankos kriterijai. Iš straipsnio pavadinimo ir santraukos buvo sprendžiama, ar straipsnyje aprašomas tyrimas turi paauglių ir tėvų bendravimo ir jų polinkio į žalingą elgseną komponentų. Į sisteminę apžvalgą įtraukti tyrimai, kuriuose pateikiami duomenys apie paauglių rūkymą ir alkoholio vartojimą bei jiems įtakos turinčius veiksnius, tokius kaip bendravimas šeimoje, kartu leidžiamas laikas. Taip pat įtraukti PSO koordinuojamos programos HBSC (*Health Behaviour in School-Aged Children*) atlikti tarptautiniai tyrimai, kuriuose nagrinėta paauglių gyvensena ir jos pokyčiai, žalingai paauglių gyvensenai įtakos turinti šeimos aplinka: bendravimas su tėvais, kartu leidžiamas laikas. Į apžvalgą neįtraukti aprašomieji apžvalginiai ir momentiniai tyrimai, kuriuose nepateikiama duomenų apie žalingą paauglių elgseną ir jai įtakos turinčius veiksnius.

Duomenų sisteminimas ir analizė. Duomenys buvo kaupiami ir sisteminami pagal pasirinktus požymius: tėvų bendravimą, kartu leidžiamą laiką ir su tuo susijusį rūkymą bei alkoholio vartojimą.

REZULTATAI

Atlikus rastų straipsnių, susijusių su tėvų ir paauglių bendravimu, sisteminę analizę matyti, kad paauglio tolesniam pasirinkimui didelę reikšmę turi tarpusavio bendravimas. Paaugliai, su kuriais tėvai nuolat

atvirai bendrauja šeimoje, yra laimingesni ir atviresni [8]. Nustatyta, kad atviras tarpusavio bendravimas šeimoje yra vienas iš pagrindinių veiksnių, apsaugančių paauglius nuo alkoholio vartojimo [9]. Toks bendravimas, kaip apsauginis veiksnys, ypač svarbus paauglėms mergaitėms – jų paauglystės laikotarpiu didesnė rizikingos elgsenos tikimybė [5, 9].

Kito tyrimo duomenys rodo, kad šeimoje, kurioje yra tik vienas tėvas, alkoholio vartojimo paplitimas 13–15 metų amžiaus paauglių grupėje buvo mažesnis nei tokioje šeimoje, kur vaikus augina vieniša mama, tačiau vaikai su mama linkę bendrauti atviriau nei su tėvu [10]. Paaugliai (ypač mergaitės) labiau pasitiki mama ir linkę su ja išsikalbėti, o tai turi glaudų ryšį su paauglio tolesniu pasirinkimu, retesniu polinkiu vartoti psichoaktyviasias medžiagas [11].

Tėvo vaidmuo šeimoje taip pat neginčijamas. Jo bendravimas su paaugliu ir autoritarinis auklėjimo stilius yra susiję su mažesne paauglio polinkio į sveikatai žalingą elgseną tikimybe [12]. Rizikingos paauglio elgsenos formavimasis ne visada taip susijęs su tėvo kaip asmens trūkumu šeimoje, kaip susijęs su sutrikusiu bendravimu su tėvu [13].

Remiantis atliktais tyrimais sunku nustatyti, kiek ir kaip tėvai kalbasi su vaikais apie sveikatą ir žalingą jai elgesį, tačiau aiškėja, kad vis dėlto tėvai retai kalba su savo paaugliais apie rūkymą ir jo daromą žalą [14].

Paaugliai linkę nepasitikėti žmonėmis ir tuo, kas sakoma, jie labiau nori viską išbandyti patys, tad pasitikėjimas ir tėvų autoritetas labai glaudžiai susiję. Pasitikėjimas – vienas iš veiksnių, kuris įvardijamas kaip teigiamai koreliuojantis su mažesne paauglių žalingos elgsenos tikimybe [15].

Vertinant tėvų kontrolę atliktas tyrimas parodė, kad kuo daugiau tėvai bendrauja su paaugliais ir kuo daugiau žino apie juos (kur ir su kuo jie leidžia laiką ir pan.), tuo mažesnė tikimybė, kad paaugliai pradės vartoti alkoholį ar kitas psichoaktyviasias medžiagas [16].

Keliuose atliktuose tyrimuose bandyta išsiaiškinti tokius veiksnius, kaip tėvų ir paauglių santykiai, tėvų priežiūros, auklėjimo būdo įtaka vaikų probleminiam elgesiui [15, 17]. Visų šių tyrimų rezultatai patvirtino, kad tarp tėvų ir paauglių tarpusavio bendravimo ir paauglių polinkio į sveikatą žalojančią elgesį yra glaudus ryšys, kurį stiprinant būtų galima išvengti vis jaunesniame amžiuje įsigalinčio rizikingo elgesio, tokio kaip rūkymas ir alkoholio vartojimas.

Didėjantis priklausomybių nuo alkoholio, narkotikų ir alkoholinių psichozijų skaičius, blogėjantys sveikatos rodikliai tampa vis opesne problema [18].

Ir vis dažniau imama ieškoti būdų, kaip tai suvaldyti. Vienas iš būdų galėtų būti tėvų ir paauglių tarpusavio bendravimo stiprinimas.

Kalbėdami su paaugliais tėvai labiau linkę išskirti rūkymo daromą žalą sveikatai, tačiau apie įspėjimus nepradėti rūkyti, finansines išlaidas rūkalams ir bendraamžių galimą neigiamą įtaką kalba labai retai [19]. Kitas tyrimas atskleidė, kad tie tėvai, kurie betarpiškai bendrauja su savo atžalomis, kalbėdami apie rūkymą yra linkę į atvirą, betarpišką, nuoširdų ir nesmerkiantį bendravimą. Siekdami vaikams padaryti didesnį įspūdį, jie remiasi savo ir kitų patirtimi bei pavyzdžiais [20]. Paaugliai, kurie nurodo, kad jiems sunku bendrauti su tėvais, yra linkę į depresiškumą (ypač mergaitės), jaučiasi nelaimingi, dažniau pradeda rūkyti [21].

Prasti tėvų ir paauglių santykiai susiję su vaikų nusikalstamumu vaikystėje ir paauglystėje [22]. Tėvų ir paauglių bendravimas bei glaudūs tarpusavio santykiai padeda labiau pasitikėti. Tėvai, kurie atvirai bendrauja su savo paaugliais, yra linkę mažiau juos kontroliuoti ir labiau pasitiki vieni kitais [23]. Tyrimų rezultatai parodė, kad griežta tėvų kontrolė teigiamai susijusi su mažesniu alkoholio vartojimu ir mergaičių, ir berniukų grupėse [24, 25]. Geri tėvų ir paauglių (berniukų) tarpusavio santykiai bei pasitikėjimas yra apsauginis rūkymo veiksnys [26–28].

Šeimose, kuriose tėvai nesirūpina savo paaugliais vaikais, nebendrauja su jais, atsiranda didelė tikimybė pradėti vartoti alkoholį [29]. Apžvalgoje pateiktų straipsnių, susijusių su alkoholio vartojimu, tiriamųjų, taikytų metodikų ir pateiktų rezultatų santrauka pateikiama 1 lentelėje.

13–15 metų amžiaus paaugliai, kurie gyvena pažeistose šeimose ir sunkiai bendrauja su tėvais, yra labiau linkę vartoti alkoholį, tačiau kitas tyrimas rodo, kad gyvenant pažeistoje šeimoje (su vienu iš tėvų), kurioje bendraujama atvirai ir glaudžiai, nustatytos taisyklės paaugliams leidžia lengviau atsispirti draugų daromai įtakai pradėti vartoti alkoholį bei išvengti elgesio problemų [30]. Tad bendraujant labai svarbi kokybė, o ne kiekybė. Sunku rasti kokybiško bendravimo apibrėžimą, tačiau daugelis mokslininkų kokybišku linkę laikyti tokį bendravimą, kuris leidžia patenkinti socialinius poreikius, sudaryti sąlygas keistis informacija, daryti įtaką. Vaikui, kuris yra mylimas, su kuriuo praleidžiama daug laiko, bendraujama, nekyla tokie antriniai jausmai, kaip pyktis, agresija, abejingumas, neapykanta [31]. Svarbiausia, kad tėvai šeimoje priimtų vaiką tokį, koks jis yra, nes tai yra gerų tarpusavio santykių sąlyga.

1 lentelė. Straipsnių, kuriuose aprašyta tėvų ir vaikų bendravimo svarba paauglių alkoholio vartojimui, santrauka

Autoriai, metai, šalis	Tyrimo tipas	Tyrimo metodika ir imtis	Rezultatai
Yeh MY ir kt., 2006, Taivanas	Momentinis	Apklausa, n = 771 (10 klasės mokiniai)	Logistinės regresijos analizė parodė, kad ypač mergaitėms yra labai svarbus bendravimas su tėvais ir tai glaudžiai koreliuoja su mažesne rizika pradėti vartoti alkoholį (p < 0,05).
Pokhrel P ir kt., 2008, Los Andželas	Momentinis	Apklausa, n = 432 (11–17 metų amžiaus mokiniai)	Nustatytas statistiškai reikšmingas ryšys tarp prasto tėvų ir vaikų bendravimo ir polinkio į žalingą elgseną (p < 0,05).
Del Carmen M, Alcón G ir kt., 2002, Grenlandija	Momentinis	Apklausa, HBSC tyrimo metodika, n = 3 081 (11–15 metų amžiaus mokiniai)	15 metų mergaitėms sunkiau negu berniukams bendrauti su tėvais, be to, jos labiau linkusios vartoti alkoholį (p < 0,01). Didesnė rizika vartoti alkoholį kyla pažeistose šeimose gyvenantiems (ŠS = 2,6; p < 0,05) ir bendravimo su tėvu problemų turintiems (ŠS = 4,3; p < 0,01) asmenims.
Bronte-Tinkew J, Moore KA, 2008, Vašingtonas	Momentinis	Apklausa, n = 5 345 (11–17 metų amžiaus asmenys)	Gerai tėvo ir paauglio tarpusavio santykiai mažina paauglio riziką pradėti vartoti alkoholį (ŠS = 3,2; p < 0,01).
Borawski EA ir kt., 2003, JAV	Momentinis	Apklausa, n = 692 (9–10 klasių mokiniai)	Paaugliams, kurių tėvai nesirūpina jais, tikimybė vartoti alkoholį padidėja (berniukų (n = 345) ŠS = 1,85, p < 0,01; mergaičių (n = 345) ŠS = 1,58, p < 0,05).
Eisenberg ir kt., 2008, JAV	Momentinis	Apklausa 1998 ir 2003 m. (n = 806). Amžiaus vidurkis 12,8 metų	Blogi tėvų ir vaikų tarpusavio santykiai didina galimybę vartoti alkoholį (mergaičių ŠS = 1,31 (0,89–1,95); p < 0,05; berniukų ŠS = 0,93 (0,65–1,34); p < 0,05).
Hung ir kt., 2009, Taivanas	Momentinis	Apklausa 2002–2003 m. (n = 1 183). Amžius 10–12 metų paaugliai	Paaugliams, kurie atvirai nebendrauja su tėvais ir nejaucia jų palaikymo, didesnė tikimybė pradėti vartoti alkoholį (ŠS = 0,95 (0,92–0,99); p < 0,05).
Simons-Morton B, 2004, JAV	Momentinis	Apklausa, n = 1 009 (6 klasių mokiniai)	Mokiniai, kurie sunkiai bendrauja su savo tėvais, labiau linkę vartoti alkoholį (ŠS = 1,48 (0,98–2,23); p < 0,05).
Paschall ir kt., 2004, JAV	Momentinis	Apklausa, n = 4 135 (11–21 metų amžiaus paaugliai)	Tėvų ir vaikų artumas (ŠS = 0,85 (0,65–1,11); p < 0,05).
Danielsson ir kt., 2011, Švedija	Momentinis	Apklausa, n = 1 222 (7 klasių mokiniai)	Nestiprus mergaičių emocinis ryšys su tėvais didina riziką elgsenos riziką (ŠS = 1,33 (0,85–2,09); p < 0,05).

IŠVADOS

Darnaus ir atviro paauglių, ypač mergaičių, bendravimo su tėvais stoka didina rūkymo ir alkoholio vartojimo riziką. Tėvų ir paauglių gerų tarpusavio santykių nebuvimas alkoholio vartojimui ir rūkymui turi stipresnę poveikį nei vieno iš biologinių tėvų trūkumas šeimoje. Paauglių bendravimas su tėvais skiriasi tarp lyčių. Su motina abiejų lyčių paaugliai

bendrauja lengviau, tačiau berniukai apie jiems rūpimas problemas labiau linkę kalbėtis su tėvu, o mergaitės atviresnės su motina. Atviro ir nuoširdaus tarpusavio bendravimo stiprinimas turi teigiamą reikšmę paauglio sveikos gyvensenos ir tvirtos asmenybės formavimuisi.

Straipsnis gautas 2015-10-12, priimtas 2015-11-13

Literatūra

1. Bleblienė A. Lietuvos gyventojai ir šeima per 18 atkurtos nepriklausomybės metų (1990–2007 m.). Kaunas, 2008;67-69.
2. DeVore ER, Ginsburg KR. The protective effects of good parenting on adolescents. *Current Opinion in Pediatrics*. 2005;17(4):460-5.
3. Ackard DM, Neumark-Sztainer D, Story M, Perry C. Parent-child connectedness and behavioral and emotional health among adolescents. *American Journal of Public Health*. 2006;30(1):59-66.
4. Carroll A, Hemingway F, Bower J, Ashman A, Houghton S, Durkin K. Impulsivity in juvenile delinquency: Differences among early-onset, late-onset, and non-offenders. *Journal of Youth and Adolescence*. 2006;35(4):519-529.
5. Beatty SE, Cross DS, Shaw TM. The impact of a parent-directed intervention on parent-child communication about tobacco and alcohol. *Drug and Alcohol Review*. 2008;27:591-601.
6. Choquet M, Hassler C, Morin D, Falissard B, Chau N. Perceived parenting styles and tobacco, alcohol and cannabis use among French adolescents: Gender and family structure differentials. *Alcohol and Alcoholism*. 2008;43:73-80.
7. Guilamo-Ramos V, Jaccard J, Turrisi R, Johansson M. Parental and school correlates of binge drinking among middle school students. *American Journal of Public Health*. 2005;95(5):894-899.
8. Luk JW, Farhat T, Iannotti RJ, Simons-Morton BG. Parent-child communication and substance use among adolescents: do father and mother communication play a different role for sons and daughters? *Addict Behav*. 2010;35(5):426-31.
9. Yeh MY, Chiang IC, Huang SY. Gender differences in predictors of drinking behavior in adolescents. *Addictive Behaviors*. 2006;31:1929-1938.
10. Del Carmen M, Alcón G, Pedersen JM, María A, González C. Greenlandic family structure and communication with parents: influence on schoolchildren's drinking behavior. *International Journal of Circumpolar Health*. 2002;61:327-328.
11. Pokhrel P, Unger JB, Wagner KD, Ritt-Olson A, Sussman S. Effects of parental monitoring, parent-child communication, and parents expectation of the child's acculturation on the substance use behaviors of urban, Hispanic adolescents. *Journal of Ethnicity in Substance Abuse*. 2008;7:200-213.
12. Bronte-Tinkew J, Moore KA. The father-child relationship, parenting styles, and adolescent risk behaviors in intact families. 2008;850-881.
13. Zaborskis A, Žemaitienė N, Garmienė A. Bendravimo su tėvais darna ir jos reikšmė paauglių elgsenai ir savijautai. Lietuvos bendrosios praktikos gydytojas. 2005;9:169-74.
14. De Leeuw RN, Scholte RHJ, Harakeh Z, van Leeuwe JF, Engels RCME. Parental smoking specific communication, adolescents smoking behavior and friendship selection. *Journal of Youth and Adolescence*. 2008;37:1229-1241.
15. Borawski EA, Ievers-Landis C, Lovegreen LD, Trapl ES. Parental monitoring, negotiated unsupervised time and parental trust: the role of perceived parenting practices in adolescent health risk behaviors. *Journal of Adolescent Health*. 2003;33:60-70
16. Jones G, Chen X, Stanton B, Dinaj-Koci V, Deveaux L, Lunn S, Brathwaite N, Gomez MP. Parental monitoring and risk behavior in Bahamian youth. *International Journal of Child, Youth and Family Studies*. 2012;4:376-395.
17. Leventhal T, Brooks-Gunn J. Changes in neighborhood poverty from 1990 to 2000 and youth's problem behaviors. *Developmental Psychology*. 2011;47(6):1680-1698.
18. Miller-Day MA. Parent-adolescent communication about alcohol, tobacco, and other drug use. *Journal of Adolescent Research*. 2002;17:604-616.
19. Alsmo MC, Liu GC, Wiehe SE. The role of perceived parent monitoring and support on urban child and adolescent problem behavior. *Community Mental Health Journal*. 2011;47:61-66.
20. Throckmorton-Belzer L, Tyc VL, Robinson LA, Klosky JL, Lensing S, Booth AK. Anti-smoking communication to preadolescents with and without a cancer diagnosis: parents and health care providers as important communicators. *Children's Health Care*. 2009;38:283-300.
21. Small SP, Kushner KE, Neufeld A. Dealing with a latent danger: parents communicating with their children about smoking. Hindawi Publishing Corporation *Nursing Research and Practice*. 2012, Article ID 382075, 15 pages, doi:10.1155/2012/382075.
22. Sameroff AJ, Peck SC, Eccles JS. Changing ecological determinants of conduct problems from early adolescence to early adulthood. *Development and Psychopathology*. 2004;16(4):873-896.
23. Shortt AL, Hutchinson DM, Chapman R, Toumbourou JW. Family, school, peer and individual influences on early adolescent alcohol use: first-year impact of the Resilient Families programme. *Drug Alcohol Rev*. 2007;26(6):625-34.
24. Keyes KM, Grant BF, Hasin DS. Evidence for a closing gender gap in alcohol use, abuse, and dependence in the United States population. *Drug Alcohol Depend*. 2008;93(1-2):21-9.
25. U.S. Department of Health and Human Services, Health Resources and Services Administration. U.S. Teens in Our World Rockville, Maryland: U.S. Department of Health and Human Services. Prieiga per internetą: <http://www.mchb.hrsa.gov/mchirc/_pubs/us_teens/main_pages/ch_3.htm>.
26. Keijsers L, Loeber R, Branje S, Meeus W. Bidirectional links and concurrent development of parent-child relationships and boys offending behavior. *The Journal of Abnormal Psychology*. 2011;120(4):878-889.
27. Grabauskas V, Zaborskis A, Klumbienė J, Petkevičienė J, Žemaitienė N. Lietuvos paauglių ir suaugusių žmonių gyvensenos pokyčiai 1994–2002 metais. *Medicina*. 2004;40(9):884-890.
28. Pritchard C, Cox M. Comparison of problematic behaviours of 10th and 11th year Southern English adolescents in 1985 and 2005. Part 1: Trends in gender behaviour. *Int J Adolesc Med Health*. 2007;19(2):127-40.
29. Eisenberg ME, Neumark-Sztainer D, Fulkerson JA, Story M. Family meals and substance use: is there a long-term protective association? *Journal of Adolescents Health*. 2008;43(2):151-156.
30. Hung CC, Yen LL, Wu WC. Association of parents alcohol use and family interaction with the initiation of alcohol use by sixth graders: A preliminary study in Taiwan. *BMC Public Health*. 2009;9:172.
31. Simons-Morton B. Prospective association of peer influence, school engagement, drinking expectancies, and parent expectations with drinking initiation among sixth graders. *Addictive Behavior*. 2004;29(2):299-309.
32. Paschall MJ, Flewelling RL, Russell T. Why is work intensity associated with heavy alcohol use among adolescents? *Journal Adolescents Health*. 2004;34(1):79-87.

33. Danielsson AK, Romelsjo A, Tengstrom A. Heavy episodic drinking in early adolescence: gender-specific risk and protective factors. *Substance Use Misuse*. 2011;46(5):633-643.
34. Visser L, Winter FA, Reijneveld SA. The parent-child relationship and adolescent alcohol use: a systematic review of longitudinal studies. *BMC Public Health*. 2012;12:886, doi:10.1186/1471-2458-12-886.
35. Visser L, Winter FA, Reijneveld SA, Andrews JA, Hampson S, Barckley M. The Effect of Subjective Normative Social Images of Smokers on Children's Intentions to Smoke. *NIH Public Access. Nicotine Tob Res*. 2008 April;10(4):589-597.
36. Williams LR, Ayers SL, Garvey MM, Marsiglia FF. Efficacy of a Culturally Based Parenting Intervention: Strengthening Open Communication between Mexican-Heritage Parents and Adolescent Children. *Journal of the Society for Social Work and Research*. 2012;3:296-307.
37. Horton EG. Effects of Family Factors on the Development of Alcohol-related Problems Among Males from Pre-adolescence to Adulthood. *Florida Public Health Review*. 2006;3:26-34.

Adolescents – parents communication strengthening – the first step to successful adolescents smoking and alcohol use prevention: a systematic review

Dainora Širvytė

Medical Academy of Lithuanian University of Health Sciences

Summary

Aim of work – carry out a systematic analysis of scientific papers which contains results of adolescents – parents communication and allowable time, and these factors influence in adolescents risk behavior, such as alcohol consumption and smoking.

Materials and methods. The systematic review includes studies that provide results of adolescents risk behavior and influencing factors, such as family communication, allowable time. We used medical bibliographic databases OVID (Medline), PubMed. Select articles by the issues at stake, published in 2002-2012. The data was collected, systematized by selected characteristics: parents – children communication, allowable time and the associated smoking and alcohol consumption.

Results. Studies have shown that open, honest parent – adolescents communication is considered an important factor in protecting adolescents from risk behavior, usually occurring tobacco and alcohol use. Impaired adolescents – parent communication are the consequences of teen depressiveness, lack of self-worth, suicidal behavior. The close relationships, open communication and parental support is especially important for adolescence then their experience many physical and emotional changes. Research shows that good parent – adolescents communication is

likely to engage in various types of less risky behavior, such as smoking and alcohol consumption.

Conclusion. Sustainable and open teenagers, especially girls, lack of communication with parents increased smoking and alcohol consumption risk. Adolescents communication with parents is different between the sexes. The mother with adolescents communicate more easily, but boys are more likely to communicate their concerns about problems with father, while girls are more open with their mother. Family are responsible for children healthy lifestyle formation.

Keywords: adolescents, smoking, alcohol, family allowable time, parent - adolescents communication.

Correspondence to Dainora Širvytė
Medical Academy of Lithuanian University
of Health Sciences
Eivenių str. 4, LT-50161 Kaunas, Lithuania
E-mail: d.sirvyte@gmail.com

Received 12 October 2015,
accepted 13 November 2015